

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

МАКАРЧУК ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 351.74:351.746.1:351.86:355.45

**ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук

Київ – 2023

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Панова Оксана Олександрівна

Національний авіаційний університет,

професор кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор юридичних наук, професор

Дрозд Олексій Юрійович

Бюро економічної безпеки,

керівник департаменту організації забезпечення діяльності

доктор юридичних наук, професор

Сорока Лариса Володимирівна

Науково-дослідний інститут публічного права,

завідувач відділу аспірантури і докторантури

Захист відбудеться «25» грудня 2023 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Демократичні й гуманістичні засади управління державними та суспільними справами є основним постулатом розбудови соціально орієнтованої правової держави. Керуючись ними як фундаментальними, України з-поміж іншого визнала необхідність забезпечити реальне утвердження принципу верховенства права, належну охорону й ефективний захист прав, свобод та інтересів осіб, а також загалом гарантувати кожному належний рівень безпеки включно з такими її різновидами як громадська, воєнна, інформаційна, економічна тощо, щоб утвердити себе як цивілізовану європейську державу з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії.

Наміри щодо реалізації таких амбіцій вже досить тривалий час є нормативно зафіксованими на найвищому законодавчому рівні та практично втілюваними у вияві діяльності спеціально сформованої інституційної системи забезпечення національної безпеки України. З кожним етапом розвитку державотворення здійснювалась оптимізація визначених основ, адаптування їх під реальну безпекову ситуацію в країні. Це є не зовсім логічним з огляду на поточний період державного розвитку, який відзначається не тільки проблемами соціального та економічного розвитку, а й необхідністю протидії зовнішній агресії з боку російської федерації, що загрожує самому існуванню української незалежності, її суверенітету і територіальної цілісності, захисту та збереженню національних інтересів.

Логічно припустити, що першоосновою цього слугує як системний прорахунок щодо визначення ключових векторів розвитку державотворення, так і наявність негативних факторів, вчасно запобігти яким або ж зреагувати на які не вдалося. Зазначене вже є підставою для твердження про необхідність перегляду утверджених постулатів та механізмів забезпечення національної безпеки і оборони в Україні. Однак не єдиною, адже необхідність забезпечення всеохоплюючої оборони вимагає налагодження взаємодії між усіма ланками та представниками правового, економічного та соціального просторів, а також окремо створення ефективної системи забезпечення безпеки і оборони держави, основу якої має становити результативна діяльність правоохоронних органів як ключової ланки механізму повноцінного здійснення завдань і реалізації державних функцій у цій сфері.

Наразі ж правоохоронні органи не в змозі ефективно виконувати свої функції із забезпечення національної безпеки України. Свідченням цього з-поміж іншого є схвалений Указом Президента України Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Детальний аналіз запропонованого документа дає можливість узагальнити, що системні реформаційні зміни є доцільними як в організаційно-правовому, так і нормативному дискурсах, а отже – вкрай важливо здійснити перегляд наукових і нормативних підходів до визначення місця та ролі правоохоронних органів в системі забезпечення національної безпеки України.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. З огляду на актуальність піднятих питань є сенс визначити про достатню наукову обґрунтованість окремих з таких. Зокрема А. Білас визначає правоохоронну діяльність країн ЄС з позиції порівняльно-правового дослідження (Львів, 2016), О. Вакарова розкриває сучасні підходи конституційно-правового статусу правоохоронних органів (Ужгород, 2019), Є. Дубовий висвітлює адміністративно-правові засади контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу піддакцизованих товарів (Київ, 2021), С. Жила розкриває правові та організаційні засади забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної поліції (Одеса, 2016), Т. Жук характеризує адміністративно-правові засади забезпечення взаємодії контррозвідувальних органів з іншими суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів (Київ, 2021), А. Мосейко здійснює теоретичне узагальнення публічного адміністрування у сфері національної безпеки України (Запоріжжя, 2019), Я. Пилип розкриває інституційні гарантії забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції (Ужгород, 2016), С. Пономарьов здійснює опис особливостей адміністративно-правового забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони України (Харків, 2018), О. Резнік характеризує адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України (Суми, 2019), А. Русецький визначає адміністративно-правове забезпечення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні в Україні (Харків, 2019), П. Хамула виокремлює правоохоронні органи в системі органів державної влади (Харків, 2015), С. Чумаченко характеризує адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення національної безпеки України (Харків, 2017).

Попри значний доктринальний доробок слід узагальнити, що як вищезазначені вчені, так і низка інших, які присвятили свої наукові пошуки розкриттю базових та спеціалізованих питань щодо функціональності правоохоронного сектору України (зокрема і у сфері забезпечення національної безпеки і оборони), комплексно питання теоретико-правових і практико-реалізаційних засад, особливостей та проблем їхнього функціонування як суб'єктів формування та реалізації державної політики у цій сфері не набуло наукового висвітлення. Тому джерельною базовою цього дослідження також є напрацювання таких вчених як: В. Авер'янов, В. Бабенко, О. Бандурка, Ю. Битяк, Д. Бородін, О. Бортник, М. Бурбика, І. Васильєв, Д. Власенко, О. Вовк, Р. Войтюк, В. Гаращук, Ю. Гаруст, З. Гбур, В. Глуховець, Р. Гречанюк, В. Гриценко, С. Денисюк, А. Детюк, М. Джафарова, О. Джафарова, В. Діхтієвський, О. Довгань, О. Дрозд, І. Дроздова, О. Дьяченко, Ю. Загуменна, В. Зінченко, Н. Золотарьова, О. Ільченко, В. Карелін, М. Ковалів, В. Ковальська, О. Козачук, О. Користін, С. Кременчуцький, А. Крижанівський, М. Криштанович, А. Куліш, В. Курило, С. Курило, А. Кучук, Н. Кушлакова, О. Лавніченко, Д. Ластович, О. Левчук, С. Лекарь, В. Ліпкан, В. Малюга, А. Манжула, В. Мельник, М. Микитюк, Л. Миськів, М. Мичко, Т. Мінка, Л. Могілевська, О. Музичук, О. Нікітенко, О. Ніколаєв, П. Онопенко,

О. Панова, В. Пасічник, Т. Петреман, С. Пирожков, Т. Пікуля, В. Плішкін, Г. Пономаренко, Р. Прав, Д. Приймаченко, Я. Пушак, А. Рибалкін, Б. Ринажевський, С. Россоха, А. Седаков, Р. Сидоркіна, А. Собакарь, Є. Соболь, О. Соколенко, Л. Сорока, С. Стеценко, А. Суббот, В. Тацій, Р. Тридуба, О. Ульянов, М. Флейчук, В. Франчук, О. Циганов, В. Чечерський, Т. Шкуля, Ю. Щиголь, О. Юрченко, В. Юсупов, Т. Яровий тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII, Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 1009-р, Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020, Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р, Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 117/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021, Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 756-р, Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021, Концепції забезпечення національної системи стійкості, затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021, Плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2021 р. № 1171-р, Стратегії інформаційної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021, Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021, Плану реалізації Стратегії кібербезпеки України, введеного в дію Указом Президента України від 1 лютого 2022 р. № 37/2022, Стратегії забезпечення державної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022, Плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою

злочинністю, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р, Плану заходів з реалізації Стратегії інформаційної безпеки на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2023 р. № 272-р, Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках, схваленої та затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р, Плану заходів з реалізації Стратегії забезпечення державної безпеки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 р. № 328-р, Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в комплексному розкритті теоретико-правових і практико-реалізаційних засад, особливостей та проблем функціонування правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони з визначенням перспектив для впровадження новітньої моделі їхньої діяльності, що відповідатиме суспільним очікуванням і тенденціям розвитку безпекового середовища України.

Відповідно до поставленої мети, в роботі потрібно розв'язати такі *завдання*:

– розкрити сутність наукової розробленості проблеми щодо визначення поняття та характеристики правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– схарактеризувати адміністративно-правовий статус окремих правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони у кореляції з їх видовою характеристикою;

– сформувати систему принципів, завдань та функцій діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– розкрити правові підстави функціонування правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– визначити поняття та види повноважень правоохоронних органів при формуванні та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– розкрити сутність нормотворчої діяльності правоохоронних органів при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– схарактеризувати повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони за трьома

критеріями: щодо забезпечення економічної безпеки, щодо забезпечення воєнної безпеки, щодо забезпечення інформаційної безпеки;

– схарактеризувати сутність та види форм діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– визначити поняття та систему методів діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– описати гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– розкрити сутність, особливості та види адміністративних процедур реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– схарактеризувати дозвільні процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– описати контрольно-наглядові процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– схарактеризувати міжнародний досвід участі правоохоронних органів в забезпеченні національної безпеки і оборони та можливість його адаптації до правової системи України;

– визначити тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

Предмет дослідження – правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

Методи дослідження. Дослідження побудовано на основі використання низки провідних методів здійснення наукового дослідження. Серед таких вагоме значення мають філософсько-світоглядні, зокрема – *діалектичний* та *ідеалістичний*, які дозволили розкрити основні категорії досліджуваної проблематики з позиції онтологічної природи і визначити базові закономірності розвитку ключових аспектів сучасної моделі функціональності правоохоронних органів як суб'єктів реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони (розділи 1-2, підрозділи 4.2, 4.3).

Більшість загальнонаукових методів покладено в основу вивчення змісту та сутності адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів в означеній сфері. Зокрема методи *системного аналізу, аналізу та синтезу* мали комплексний вплив на процедуру розкриття піднятих питань протягом всіх етапів дослідження (розділи 1–5). *Функціональний* метод дозволив визначити сутність правоохоронної функції та суб'єктів її виконання (підрозділ 1.1), забезпечуючи подальше розкриття її особливостей в контексті адміністративно-правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і

оборони (підрозділ 1.2), у тому числі їхньої компетенції та адміністративно-правового інструментарію діяльності (розділи 2–3). *Структурний* метод застосовувався при виокремленні системи правоохоронних органів в Україні (підрозділ 1.1), визначенні принципів, завдань та функцій діяльності як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони (підрозділ 1.3). *Гіпотетичний* метод сприяв можливості висунути обґрунтовані наукові припущення щодо змісту базових категорій досліджуваної проблематики (наприклад, концепту «правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони», «адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони», «компетенція правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони», «форми і методи діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» тощо) (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 4.1). Метод *класифікації* дозволив здійснити групування досліджуваних явищ та процесів за конкретною ознакою (розділи 3 та 5, підрозділ 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.3, 4.1), а метод *абстрагування* – зосередитись на дійсно важливих аспектах піднятих питань (підрозділи 1.4, 3.3, розділ 5).

Спеціально-юридичний метод *тлумачення юридичних норм і формально-догматичний* метод використано під час аналізу законодавчої та нормативної бази, норми яких стосуються досліджуваних питань (розділи 1-5). Метод *порівняльного законодавства* використовувався при зіставленні вітчизняних норм з міжнародними та зарубіжними практиками задля виявлення позитивних аспектів, доцільних до запозичення (підрозділ 5.1), а метод *правового прогнозування та правотворчості* дозволив сформулювати авторські варіації способів оптимізації нинішнього процесу адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони з конкретизацією необхідних нормотворчих дій (розділ 5, додаток В до дисертації). Завдяки *соціологічному* методу здійснено авторське соціологічне опитування щодо актуальних питань розвитку сектору безпеки і оборони, місця у ньому правоохоронних органів та доцільності розширення їхніх повноважень в контексті формування комплексної політичної суб'єктності (Додаток Б до дисертації).

Нормативна база дослідження ґрунтується на Конституції України, законах України «Про національну безпеку України», «Про оборону України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Службу безпеки України», «Про Бюро економічної безпеки України», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про критичну інфраструктуру», «Про правовий режим воєнного стану», «Про космічну діяльність» тощо, інших законодавчих і підзаконних актах, що пов'язані з діяльністю правоохоронних органів у сфері забезпечення

національної безпеки і оборони України, у тому числі – стратегічного планування.

Емпіричну базу дослідження становить узагальнена практика діяльності як вітчизняних правоохоронних органів, інших органів державної влади, суб'єктів науково-аналітичного супроводження сектору безпеки і оборони (їх статистичні та звітні матеріали, інформація з урядових веб-сайтів, зокрема Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони України, Служби безпеки України тощо), так і міжнародних та зарубіжних уповноважених суб'єктів щодо цього напрямку діяльності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, що присвячене перегляду наукового та нормативного дискурсів щодо місця і ролі правоохоронних органів в механізмі забезпечення національної безпеки України з акцентуацією на теоретико-правових і практико-реалізаційних засадах, особливостях та проблемах їхнього функціонування як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. У результаті дослідження сформульовано наукові положення та висновки, основними з яких є такі:

уперше:

– обґрунтовано гіпотезу можливості науково-доктринального розгляду правоохоронних органів з позиції суб'єктів формування правоохоронного напрямку державної політики у сфері національної безпеки і оборони з огляду на наявність декількох факторів: по-перше, прямою підпорядкованістю окремих з таких Міністерству внутрішніх справ України, який (як центральний орган виконавчої влади є уповноваженим забезпечувати громадську безпеку, державний суверенітет та територіальну цілісність України, належне реагування на надзвичайні ситуації, міграційні процеси тощо) через систему своїх координаційних, контрольних та організаційних повноважень здійснює представництво їхніх політичних ініціатив, оформлених постановленням відповідних рішень (подання, проекти нормативно-правових актів, висновки і пропозиції тощо) чи у вияві конкретних дій, у тому числі – під час взаємодії з керівництвом складових сектору безпеки і оборони, іншими суб'єктами її забезпечення; по-друге, можливістю окремих з таких безпосередньо брати участь у процесі її формування через законодавчо визначену можливість посадової особи-керівника таких суб'єктних утворень бути у складі Ради національної безпеки і оборони України; по-третє, через сприйняття аналітичних та інших продуктів їхньої діяльності як невід'ємного складника основних циклів процедури формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– здійснено розподіл форм діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони на групу класичних та інноваційних, де перші розкривають сутність управлінської діяльності, є усталеними науковою доктриною та не ставляться під сумнів, тобто є незаперечними (видання підзаконних

нормативно-правових актів та адміністративних актів, вчинення інших юридично значущих адміністративних дій, проведення організаційних заходів та здійснення матеріально-технічних операцій), а другі – впроваджуються для реалізації завдань, які виникли на тлі трансформаційних процесів розвитку різних сфер суспільства (стратегічний та оперативний контролінг щодо формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони, надання правоохоронних послуг, здійснення інноваційних заходів з залучення громадськості до вирішення питань національної безпеки та оборони);

– диференційовано зміст та сутність термінів «забезпечення діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» та «гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» у вияві необхідності розрізнення (1) процесу створення нормативних, організаційних, технічних та інших необхідних умов з боку уповноважених від держави суб'єктів задля надання можливості належного виконання правоохоронними органами їхніх повноважень у цій сфері з (2) конкретними засобами, передбаченими нормативно-правовими актами, що надають можливість реалізовувати діяльність щодо формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– сформовано авторські варіації способів оптимізації нинішнього процесу адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони, які об'єктивують: 1) процес інституційного удосконалення механізму реалізації означеної діяльності шляхом утворення спеціалізованого державного суб'єкта, що представлятиме інститут правоохоронної діяльності в Україні як централізовану єдність різнорідних суб'єктів, що виконують правоохоронні функції у закріпленій за ними сфері відповідальності, однак разом репрезентують керівну ланку правоохоронної системи країни, яка покликана забезпечити взаємодію та координацію діяльності правоохоронних органів в процесі забезпечення національної безпеки України; 2) процес удосконалення стратегічної діяльності суб'єктів виконання правоохоронної функції, що базується на необхідності впровадження інституту стратегічного планування у сфері забезпечення національної безпеки і оборони; 3) точкове вирішення ключових проблем ефективності механізму нормативного забезпечення діяльності правоохоронних органів під час виконання їхніх функціональних обов'язків у сфері національної безпеки і оборони;

удосконалено:

– наукову інтерпретацію принципів, завдань та функцій діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони як основоположних, керівних ідей, запланованого конструктивного обсягу роботи, а також напрямків їхньої роботи, які охоплюють комплекс способів, методів, прийомів і дій, що сукупно репрезентують цілі і пріоритети, які держава має враховувати при прийнятті

рішень та виділенні ресурсів для забезпечення національної безпеки України в цілому, у тому числі – ефективного попередження, виявлення та розкриття правопорушень (злочинів та проступків);

– зміст наукового розуміння різновидів повноважень правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки залежно від рівнів реалізації їхньої діяльності, зокрема макрорівень – це діяльність з планування та прогнозування для загального адміністративного використання, а мікрорівень – це функціональна, поточна, прикладна діяльність, яка зазвичай застосовується на рівні конкретного працівника правоохоронного органу;

– науковий підхід до розкриття сутності повноважень правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони, що ґрунтується на необхідності розширення рамок їхнього розуміння (не обмеженого законодавчим дискурсом), адже їхня конкретизація в конкретних секторах національної безпеки і оборони не передбачена (положення Стратегії національної безпеки України, Стратегії інформаційної безпеки, Стратегії кібербезпеки, Стратегії воєнної безпеки та Стратегії економічної безпеки в частині повноважень зазначених органів є фактичним дубляжем їхніх функціональних зобов'язань, визначених іншими актами законодавства);

– загальну інтерпретацію універсальних методів діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони як таких, що є превентивними (домінує метод переконання) та оперативними (домінує метод примусу (адміністративний та дисциплінарний));

– розуміння юридичної та соціальної природи процедур видачі конкретних дозволів та погоджень правоохоронними органами при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони, які визначено як важливий елемент адміністративно-правового механізму охорони національних інтересів та суспільних цінностей, що забезпечує належне функціонування адміністративно-правових режимів щодо усунення та нейтралізації надзвичайних і кризових ситуацій, які потенційно існують у цій сфері;

дістали подальшого розвитку:

– наукові узагальнення про доцільність розгляду концепту «адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» з позиції подвійного науково-теоретичного змісту, що полягає у можливості його трактування через загальне та конкретне, зокрема: 1) характеристику місця і ролі правоохоронних органів в системі різномірних адміністративно-правових зв'язків, сферою об'єктивізації яких є правова площина, що породжена необхідністю охорони та захисту національних інтересів України; 2) індивідуалізацію особливостей реалізації правоохоронної функції кожним з таких у межах адміністративно визначених їх правових можливостей та зобов'язань у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України;

– наукові роздуми щодо необхідності за аналогією досвіду нормативно-

правового забезпечення діяльності правоохоронних у сфері національної безпеки і оборони США оптимізувати процес забезпечення рівноваги між (1) потребами суспільства в забезпеченні безпеки та державної діяльності у цьому напрямку і (2) захистом прав та свобод окремих осіб шляхом включення до структури правоохоронних органів України посади офіцера із захисту громадянських прав і свобод;

– узагальнення щодо того, що правоохоронні органи у сфері національної безпеки і оборони здійснюють нормотворчі повноваження у двох випадках: 1) для оптимізації державної політики у сфері забезпечення національної безпеки і оборони (розробка пропозицій та ініціатив); 2) для реалізації окремих положень державної політики у сфері національної безпеки і оборони, що передбачає створення підзаконних нормативно-правових актів сфери відання конкретних правоохоронних органів та видання службових актів;

– результати аналізу юридичної природи адміністративних процедур реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони з узагальненням, що такі мають за мету, з одного боку забезпечити охорону та здійснити захист національних інтересів і суспільних цінностей, а з іншого – врегулювати службові та організаційні відносини;

– обґрунтування наявності діалектичного взаємозв'язку між контрольними та дозвільними процедурами діяльності правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони, які в єдності функціонального аспекту покликані забезпечити дотримання вимог, стандартів та правил, що визначаються основоположними для функціональності встановленого правопорядку;

– результати аналізу міжнародного та зарубіжного досвіду участі правоохоронних органів в забезпеченні національної безпеки і оборони, які репрезентують доцільність оптимізації вітчизняної правової системи шляхом: 1) створення нормативного та організаційного підґрунтя задля того, щоб правоохоронні органи стали проміжною ланкою між цивільним населенням та невійськовими організаціями як суб'єктами державної оборони, координуючи та контролюючи їхню діяльність; 2) здійснення нормативного забезпечення можливості укладання правоохоронними органами партнерських відносин з технологічними компаніями, дослідницькими установами та навчальними закладами, що спеціалізуються на розробці передових технологій і здійснюють супроводження їхнього використання; 3) визначення стандартів і правил для використання інноваційних технологій в правоохоронній діяльності; 4) розробки механізмів стимулювання та підтримки безпекових ініціатив (у тому числі – кібернетичних); 5) впровадження нових підходів і методів діяльності правоохоронних органів (розробка нормативного підґрунтя для використання космічних технологій, штучного інтелекту, розширеного використання відеоспостереження тощо).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження здійснене автором самостійно. Усі отримані у ході його здійснення узагальнення, рекомендації та висновки є результатом особистих інтерпретацій або репрезентацією авторських міркувань. У співавторстві з іншими науковцями

опубліковано п'ять наукових праць, що демонструють наукові результати дисертації, оприлюднені в закордонних періодичних наукових виданнях. Зокрема наукова публікація «Tasks and powers of the National police of Ukraine in ensuring information security of the state» (видання – Amazonia Investiga) сформована на основі авторського бачення основних факторів, що негативно впливають на інформаційний простір в Україні, а також сучасних загроз національній безпеці України в інформаційній сфері; «The Role of the National Police of Ukraine in Ensuring Economic Security of the State (видання – Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues) репрезентує авторське бачення окремих функцій та повноважень Національної поліції України у забезпеченні економічної безпеки держави, способів боротьби з економічною злочинністю; «Framework of national security actors of Ukraine in the context of European integration» (видання – Amazonia Investiga) висвітлює авторську думку щодо причетності окремих суб'єктів (зокрема правоохоронних органів) до механізму забезпечення національної безпеки, обґрунтування їхнього сприйняття як невід'ємної складової її інституційної системи; «Administrative coercion as the method for providing state defense order» (видання – Cuestiones poli'ticas) розкриває авторські ініціативи щодо визначення проблематики ефективності діяльності Національної поліції (як і інших правоохоронних органів) у механізмі запобігання правопорушенням у економічній сфері; «Structure of the administrative and legal mechanism for ensuring national security of Ukraine in the context of European integration» (видання – Cuestiones poli'ticas) демонструє авторські узагальнення щодо стану наукової розробки та основних наукових течій відносно визначення структури адміністративно-правового механізму охоронної діяльності, виокремлення його складових у досліджуваному контексті. Інші публікації написано та видано автором самостійно. Повторно на захист не виносяться положення, ідеї та висновки дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджені та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальшого вивчення проблем діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони (акт впровадження у науково-дослідну роботу Науково-дослідного інституту публічного права);

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства в частині побудови нової моделі правоохоронних органів як суб'єктів реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права та адміністративного процесу» (акт впровадження в освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти й висновки були оприлюднені на 21 міжнародній і всеукраїнській науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема таких: «Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті»

(м. Рівне, 18–19 березня 2021 р.), «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки» (м. Рівне, 13–14 травня 2021 р.), «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми, 20–21 травня 2021 р.), «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.), «Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Інноваційні психолого-педагогічні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації» (м. Біла Церква, 21 жовтня 2021 р.), «Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність» (м. Київ, 19–20 січня 2022 р.), «Сучасні наукові дослідження: досягнення, інновації та перспективи розвитку» (м. Куноівце, 17–18 лютого 2022 р.), «Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів» (м. Біла Церква, 14 квітня 2022 р.), «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 16 травня 2022 р.), «Освіта та наука в умовах війни: конституційно-правові стандарти та сучасні українські реалії» (м. Ужгород, 22 вересня 2022 р.), «Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій» (м. Кривий Ріг, 30 вересня 2022 р.), «Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації» (м. Біла Церква, 20 жовтня 2022 р.), «Євроінтеграція екологічної політики України» (м. Одеса, 25 жовтня 2022 р.), «Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку» (м. Ірпінь, 26 жовтня 2022 р.), «Права людини в період збройних конфліктів» (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.), «Основні права людини і громадянина в умовах глобалізації» (м. Київ, 23 листопада 2022 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики у національному та міжнародному вимірі» (м. Біла Церква, 9 грудня 2022 р.), «Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти» (м. Біла Церква, 23–24 березня 2023 р.), «Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах війни» (м. Біла Церква, 13–14 квітня 2023 р.), «Глобалізація українського законодавства як результат війни Російської Федерації проти України» (м. Київ, 19 квітня 2023 р.), «Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір» (м. Київ, 15 червня 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, п'яти розділів, що містять п'ятнадцять підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 426 сторінок. Список використаних джерел налічує 558 найменувань і займає 63 сторінки, додатки викладено на 14 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; окреслено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; описано методи, нормативну, емпіричну основу дослідження; розкрито наукову новизну, особистий внесок

до публікацій і теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено апробацію результатів дослідження; визначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Методичні засади дослідження сутності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» складається з чотирьох підрозділів, у яких описано концепт «правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони», висвітлено ступінь наукової розробленості основ його функціональності (обґрунтування доцільності апелювання загалом та особливості практичного прояву), а також схарактеризовано перелік, класифікаційні різновиди, адміністративно-правовий статус, принципи, завдання, функції та правові засади діяльності суб'єктів, що формують його зміст.

У підрозділі 1.1 *«Сутність наукової розробленості проблеми щодо визначення поняття та характеристики правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони»* шляхом системного аналізу наукової думки та норм чинного законодавства визначено характерні риси таких термінів як: «оборона», «безпека», «право на безпеку», «національна безпека», «сектор безпеки та оборони», «правоохоронні органи», «державна політика», «суб'єкт формування та реалізації державної політики» та інших ключових категорій, які мають важливе значення для процесу пізнання правового концепту «правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони».

Уточнюється, що широкомасштабність проблематики передбачає акцентуацію на питаннях загального механізму забезпечення безпеки, захисту суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки в цілому та окремо вияву основного функціонального завдання правоохоронних органів (служіння громаді, підтримання належного рівня громадської безпеки й порядку, протидія злочинності тощо).

Підтримано думку представників юридичної галузі наукових знань, які визначають наявність правоохоронної функції в діяльності органу влади ключовою для визначення такого як правоохоронного. Оскільки питання щодо визначення вичерпного переліку правоохоронних органів на рівні законодавства та наукової доктрини нині залишається невирішеним і дискусійним запропоновано у контексті інституційного забезпечення національної безпеки такими вбачати Службу безпеки України, Національну гвардію України, Національну поліцію України, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Державну прикордонну службу України, Державну міграційну службу України, органи прокуратури, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, Військову службу правопорядку в Збройних силах України, Управління державної охорони України, органи охорони державного кордону (прикордонний загін, окремий контрольно-пропускний пункт та авіаційна частина) з уточненням про відсутність необхідності сприйняття цього переліку

як вичерпного.

Висунуто науково обґрунтоване застереження про необхідність сприйняття правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони у специфічному змістово-концепційному розумінні, зокрема як таких що можуть чинити прямий або опосередкований вплив на механізми формування правоохоронного напрямку державної політики у сфері національної безпеки і оборони, будучи при цьому безпосередніми його реалізаторами.

Підрозділ 1.2 «Класифікація правоохоронних органів та їх адміністративно-правовий статус як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» висвітлює особливості розуміння місця і ролі окремих з таких у запропонованій до аналізу системі взаємозв'язків та у кореляції з їх видовою характеристикою.

Визначено, що правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони можуть бути розподілені на видові групи за декількома критеріями. Основним з таких названо критерій участі. Зокрема виокремлюються правоохоронні органи прямої участі у механізмі формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони (наприклад, Служба безпеки України) та опосередкованої (наприклад, Національна поліція України).

У контексті реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони правоохоронних органів за сферою об'єктивізації основних функціональних зобов'язань розподілено на таких, що мають повноваження щодо забезпечення: 1) громадської безпеки; 2) економічної безпеки; 3) воєнної безпеки; 4) інформаційної безпеки.

З урахуванням видової характеристики визначено, що адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони репрезентує основоположні засади розуміння реалізації правоохоронної функції держави у межах практичного прояву забезпечення індивідуальної, громадської (публічної) та державної безпеки, яка як відповідний напрям діяльності та функціональний обов'язок окремого державного суб'єктного утворення є репрезентацією системи загальнодержавних цілей і завдань щодо охорони та захисту національних інтересів України. У більш звуженому та узагальненому розумінні означений концепт репрезентує сукупність базових правових та організаційних складових, які дозволяють виокремити місце і роль конкретного правоохоронного органу в процедурах формування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

У підрозділі 1.3 «Принципи, завдання та функції діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» висвітлено зміст заявленої проблематики.

Уточнюється, що принципи, завдання та функції діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони у представленому

формулюванні питання не мають свого нормативного закріплення. Йдеться зокрема про те, що кожний правоохоронний орган має власне правове поле діяльності, а отже – можна вести мову лиш про узагальнене розуміння означених категорій, адже для кожного з таких характерним буде власний їхній обсяг та особливості реалізації.

Запропоновано під принципами діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони розуміти сукупність основоположних, керівних ідей, що закладені в сутність діяльності вищевказаних органів, на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері забезпечення національної безпеки і оборони держави.

Завданнями правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначено запланований, конструктивний обсяг роботи, який міститься у нормативно-правових актах, якими вони керуються у своїй діяльності. Своєю чергою, їх функціями названо основні напрямки їхньої роботи, які охоплюють комплекс способів, методів, прийомів і дій, які забезпечують виконання певних завдань і досягнення цілей під час формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

Схарактеризовано принципи, завдання, функції окремих правоохоронних органів, що входять до системи суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

Підрозділ 1.4 «Правові підстави функціонування правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» присвячений розкриттю стандартів та правил для діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України.

Визначено, що стандарти та правила для діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки та оборони України існують та надалі оптимізуються з огляду на необхідність створення практично дієвого процедуралізованого механізму досягнення стратегічно та тактично визначених цілей, пріоритетів і завдань держави на макро- та мікрорівні системи забезпечення національної безпеки і оборони. Йдеться про: 1) загальні засади діяльності правоохоронних органів як інституційної складової системи забезпечення національної безпеки, які визначають обсяг їх компетенційних спроможностей, сферу відання та основні функціональні зобов'язання; 2) конкретні правила реалізації окремої дії (сукупності дій), що об'єктивуються інструкціями у вияві детальних процедур їх вчинення (наприклад, процес розслідування злочинів, здійснення операційно-розшукової роботи, взаємодія з іншими суб'єктами тощо).

Узагальнюється, що такі стандарти та правила мають своє нормативне вираження у межах системи національних нормативно-правових актів різної спрямованості та міжнародних документів (у тому числі – двостороннього договірному характеру).

З'ясовано, що міжнародні нормативно-правові акти здебільшого

визначають зобов'язання правоохоронних органів в контексті міжнародного співробітництва. Україна, як член ООН і інших міжнародних організацій, зобов'язана дотримуватися цих норм, ухвалювати закони та політику відповідно до визнаних світовою спільнотою нормативів.

З огляду на важливість протидії будь-яким корупційним проявам, схарактеризовано антикорупційне законодавство, яким керуються правоохоронні органи у сфері національної безпеки і оборони держави. Також окремому висвітленню піддано питання щодо правових засад створення і функціонування механізму нагляду та підзвітності за діяльністю правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони України.

Розділ 2 «Компетенція правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» складається з трьох підрозділів, один з яких має три підпункти, що сукупно висвітлюють теоретико-правове розуміння компетенції та повноважень означених суб'єктів, їхнє співвідношення між собою та основні різновиди за визначеним класифікаційним критерієм.

У підрозділі 2.1 «Поняття та види повноважень правоохоронних органів при формуванні та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» розкрито зміст заявленої проблематики.

Визначено, що компетенція та повноваження є важливим елементом адміністративно-правового статусу правоохоронних органів України, однак наукова доктрина та її нормативно-правові акти України не мають чіткості в питаннях понятійно-змістового розуміння цих категорій. Цей факт є негативним, адже якість та точність формулювань забезпечують відповідність та узгодженість правових норм, і як наслідок – відсутність свавілля з боку правоохоронних органів при формуванні та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

Під компетенцією правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони запропоновано розуміти сферу реалізації повноважень правоохоронних органів та набір тих унікальних особливостей їхньої адміністративної діяльності, які дають змогу відмежувати її від суміжних різновидів та сфер застосування. Своєю чергою, повноваженнями правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначено сукупність закріплених актами законодавства обов'язкових та необхідних дій, вчинення яких слугує для досягнення цілей функціонування таких органів та виконання ними завдань та функцій, пов'язаних із охороною та захистом національних інтересів України.

Уточнено, що з теоретико-правового дискурсу повноваження правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони є частиною їхньої компетенції. Узагальнено вони представлені у вигляді звичайних та надзвичайних, які також є нормотворчими або реалізаційними, а залежно від існуючих основних видів ризиків у цій сфері – економічними, політичними, воєнними, екологічними,

соціальними, інформаційними, зовнішньополітичними тощо.

Підрозділ 2.2 «Нормотворча діяльність правоохоронних органів при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони» висвітлює аспекти участі правоохоронних органів у механізмі нормативного забезпечення сфери національної безпеки і оборони України.

З'ясовано, що нормотворчі повноваження правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони мають вияв в межах їхньої нормотворчої діяльності. Аналіз наукових досліджень виявив, що в сучасній юридичній літературі немає однозначного загально визначеного поняття «нормотворча діяльність». Підтримано позицію тих авторів, які вказують, що нормотворча діяльність, це, в першу чергу, діяльність уповноважених суб'єктів з формування (створення), зміни й скасування саме підзаконних актів.

Запропоновано під нормотворчою діяльністю правоохоронних органів при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони розуміти сукупність визначених законодавством послідовних дій відповідальних осіб вказаних органів, направлених на формування державної волі щодо стратегічних цілей, завдань та напрямків діяльності сектору безпеки та оборони, що спрямовані на розв'язання актуальних проблем щодо забезпечення охорони та захисту національних інтересів України, а також створення сталої нормативно-правової бази у зазначеній сфері.

Уточнено, що правоохоронні органи при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони можуть бути як суб'єктами нормотворчої діяльності, так і її учасниками. Зокрема як учасники нормотворчої діяльності вони подають до суб'єктів нормотворчої діяльності пропозиції та рекомендації щодо оптимізації державної політики та покращення здійснення своєї діяльності у сфері національної безпеки і оборони. Фактично вони здійснюють вплив на формування державної волі щодо стратегічних цілей, завдань та напрямків діяльності сектору безпеки та оборони щодо посилення охорони чи захисту конкретного національного інтересу.

Схарактеризовано два різновиди реалізації нормотворчої ініціативи – від керівництва країни або державного органу (зверху і до низу) чи від структурних підрозділів правоохоронних органів (з низу до верху).

У *підрозділі 2.3 «Повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони»* узагальнено основні напрямки реалізації Стратегії національної безпеки України, визначено реалізаційні повноваження правоохоронних органів щодо виконання планів її реалізації загалом, а також у межах підпунктів 2.3.1 (повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення економічної безпеки), 2.3.2 (повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення воєнної безпеки), 2.3.3 (повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення інформаційної безпеки) розкрито їхні особливості з урахуванням положень Стратегії інформаційної безпеки, Стратегії кібербезпеки, Стратегії воєнної безпеки та Стратегії економічної безпеки

України.

На основі аналізу повноважень Бюро економічної безпеки України та інших правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері економічної безпеки класифіковано їхні повноваження за інструментальною та видовою характеристиками. Визначено, що інструментальними є ті, що відображають сутність вчиненої дії (розкривають особливості форм та методів адміністративної діяльності правоохоронних органів), а видовими – репрезентують обсяг та спрямованість впливу на цю сферу.

Визначено, що повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення воєнної безпеки України (Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна міграційна служба України, Національна гвардія, Служба безпеки України) різняться залежно від рівня безпекового середовища всередині країни (в мирний час та під час воєнного чи надзвичайного станів). Уточнюється, що основним органом державної влади який відповідає за реалізацію державної політики щодо забезпечення військової безпеки в Україні є Міністерство оборони України, а координаційним органом між Міністерством оборони України та правоохоронними органами щодо реалізації державної політики в воєнній сфері є Рада національної безпеки України, куди за посадою входять керівники декількох правоохоронних органів. Констатовано, що правоохоронні органи у цій сфері не здійснюють будь-яких специфічних повноважень, окрім тих, що є нормативно закріпленими за ними як функціональні загалом. Виняток становить режим воєнного стану, під час якого їхні повноваження можуть бути розширені у напрямку обмеження основних прав і свобод громадян України та юридичних осіб усіх форм власності.

Уточнюється, що повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення інформаційної безпеки в загальному вигляді визначені у Розділі «Механізми реалізації визначеної мети та завдань» Стратегії інформаційної безпеки (наприклад, Служба безпеки України у межах компетенції має моніторингові та протидійні повноваження). Визначено, що згідно з нормами Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та Стратегії кібербезпеки України, групами повноважень окремих правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення інформаційної безпеки є такі: 1) інформаційно-аналітичні – а) одержання інформації для виконання покладених законом завдань, що може бути отримана в різний спосіб та різним шляхом: гласно-негласно, шляхом витребування, подання запитів чи під час взаємодії; б) створення та використання інформаційних систем та банків даних; 2) профілактично-запобіжні – реалізація відповідних заходів, направлених на попередження виникнення загроз у цій сфері; 3) протидійно-реактивні – оперативне вжиття невідкладних заходів нейтралізації загроз у цій сфері; 4) оперативно-технічні – реалізація дій, вчинення яких є необхідним за настання певних обставин; 5) моніторингові – систематичне здійснення однотипних дій, що передбачають ситуативне виявлення загроз;

б) правообмежуючі – вчинення дій, пов'язаних з санкційними провадженнями. Констатовано, що в Стратегії інформаційної безпеки з усіх правоохоронних органів повноваження з її реалізації визначені тільки щодо діяльності Служби безпеки України.

Розділ 3 «Адміністративно-правовий інструментарій правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито юридичну природу адміністративних дій, що слугують практичним проявом повноважень правоохоронних органів у досліджуваній площині.

У підрозділі 3.1 «Сутність та види форм діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» схарактеризовано зовнішнє вираження адміністративної діяльності службових осіб таких органів, що репрезентує сукупність способів практичної реалізації їхніх прав та обов'язків щодо забезпечення національної безпеки і оборони України.

Доведено, що форми діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони можна класифікувати за різними класифікаційними чинниками, що обумовлено специфікою питання, яке ставиться під час розкриття їхньої сутності. Аналіз думок вчених щодо розкриття різновидів форм адміністративної діяльності публічної адміністрації загалом та правоохоронних органів – зокрема, дозволив констатувати, що доцільним є здійснення їхнього розподілу на дві групи – класичні та інноваційні.

Вбачається, що класичними формами діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони є правові та неправові форми, які службові особи правоохоронних органів застосовують під час нормотворчого процесу щодо формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони та в межах правореалізаційної діяльності, коли втілюють в дійсність стратегічні плани щодо забезпечення національної безпеки і оборони України. Уточнюється, що, наприклад, виданням підзаконних нормативно-правових актів здійснюється затвердження внутрішніх правил, порядків, інструкцій щодо розробки проєктів нормативно-правових актів стратегічного планування у сфері національної безпеки та оборони, а також щодо забезпечення організаційного та інституційного виконання покладених на співробітників правоохоронних органів завдань в цій сфері.

Щодо інноваційних форм діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони стверджується, що фактично вони є організаційними діями, однак з огляду на їхню значущість висунуто гіпотезу, що вони можуть бути виведені з системи цих форм як самостійні форми діяльності правоохоронних органів під час формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Зокрема, як приклад, надання правоохоронних послуг схарактеризовано як здійснення правоохоронними органами функціональних та сервісних дій, як-то реагування на заяви від громадян України щодо наявності

загроз національним інтересам України та вжиття відповідних заходів, спрямованих на їхнє усунення або ж надання затребуваної інформації особам щодо стану реалізації окремих напрямів державної політики у сфері національної безпеки і оборони, що відносяться до сфери відання правоохоронних органів.

Підрозділ 3.2 «Поняття та система методів діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» висвітлює зміст заявлених питань.

З'ясовано, що універсальними методами діяльності правоохоронних органів є переконання та примус. Вони стосуються більшою мірою саме реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Визначено, що метод переконання реалізується в профілактичній роботі як з населенням, так і службовим складом, тобто фактично є основою відповідних організаційних дій. Основне його призначення у досліджуваній сфері полягає у запобіжній складовій та роз'ясненні цінності забезпечення національних інтересів України, механізмів їхньої охорони та захисту. В аспекті розгляду цього методу їхньої діяльності як суб'єктів формування вказаної державної політики уточнюється, що вони стосуються внутрішньоорганізаційної складової конкретного правоохоронного органу (мають за мету врегулювати службову поведінку працівника правоохоронного органу уповноваженим суб'єктом (керівником), спонукаючи його належно виконувати службові обов'язки). Стверджується, що правоохоронні органи застосовують адміністративний примус як суб'єкти реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони у випадку здійснення протиправних посягань з боку фізичних осіб на схоронність життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави або у разі виникнення загрози здійснення таких дій. Правоохоронні органи застосовують примус як суб'єкти формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони у випадку неналежного виконання співробітниками покладених на них зобов'язань. У цьому випадку мова йде про дисциплінарний та адміністративний примус при вчиненні такими співробітниками правопорушень у досліджуваній сфері.

Звернено увагу на проблематику пізнавально-програмуючих методів та організаційно-регулюючих як таких, що також мають місце в діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Доведено, що пізнавально-програмуючі методи діяльності правоохоронних органів стосуються їхньої діяльності як суб'єктів формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони (аналіз ситуації, кореляційний аналіз, організаційне проектування, опитування, анкетування, планування тощо), а організаційно-регулюючі методи – її реалізації (універсальні, адміністративні, економічні, соціально-психологічні).

У підрозділі 3.3 *«Гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони»* визначено спільні та відмінні ознаки термінів «забезпечення» і «гарантія» у цьому контексті, а також розкрито зміст та

сутність конкретних засобів, що слугують підґрунтям для того, щоб правоохоронні органи належно виконували свої обов'язки.

Доведено, що гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони мають два різновиди групової приналежності. Узагальнено, що група організаційних гарантій діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони включає правові (вичерпність обов'язків), фінансові (належне фінансове та організаційно-технічне забезпечення) та соціальні гарантії (різнорідна допомога від держави у випадку наявності соціальних випадів), які є невід'ємним складником життєздатності інституту правоохоронних органів загалом, та можливості здійснення повноважень конкретним співробітником – зокрема. Функціональні гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначено як систему процедур та способів зіставлення бажаного результату їхньої діяльності із фактичним, що здійснюється з метою виявлення її сильних та слабких сторін з подальшим відповідним реагуванням.

З'ясовано, що для того, щоб правоохоронні органи та інші суб'єкти сектору безпеки і оборони неухильно дотримувалися норм законодавства держава встановлює гарантії та механізми дотримання цих гарантій. До таких гарантій відноситься не просто демократичний цивільний контроль, а система такого контролю, яка складається із сукупності законодавчих норм, суб'єктів та процедур. Відзначено, що демократичний цивільний контроль складається із власне контролю та нагляду. Так, суб'єктами контролю є: Президент України, Верховна Рада України, Рада національної безпеки України, Кабінет Міністрів України, інші органи публічного адміністрування (органи виконавчої влади та місцевого самоврядування), суд та судді. Суб'єктами нагляду – виступає громадськість. Уточнено, що контроль і нагляд хоча і схожі за своїми ознаками, але є відмінними інститутами. Аналіз норм Закону України «Про національну безпеку» дозволив стверджувати, що по суті громадський нагляд ні як не відрізняється від контролю. Тому в тому контексті, який використовується в зазначеному законі, термін «нагляд» використовувати недоречно.

Уточнено, що до механізмів забезпечення встановлених функціональних гарантій відносяться: 1) притягнення до відповідальності в разі порушення законодавства; 2) оскарження діянь і рішень; 3) регулярне звітування та інформування суспільства.

Розділ 4 «Адміністративні процедури за участю правоохоронних органів щодо реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито структурні складові цього питання, а також здійснено їх опис.

Підрозділ 4.1 «Сутність, особливості та види адміністративних процедур реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» висвітлює проблематику юридичної (правової) процедури загалом та у контексті реалізації правоохоронними органами державної політики у сфері національної безпеки і оборони – зокрема.

Визначено, що прийнятніше вважати, що адміністративна процедура (адміністративно-процедурна діяльність) не відносяться як до адміністративного провадження, так і до адміністративного процесу, а є самостійним інститутом адміністративного права. У контексті реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони адміністративна процедура розкрита як визначений адміністративно-процедурними нормами порядок реалізації суб'єктами сектору безпеки і оборони конкретного напряму державної політики у цій сфері. Уточнено, що наразі здійснюється систематизація адміністративно-процедурного законодавства України, забезпечується його розвиток. Водночас з боку наукової доктрини вже є обґрунтовані теоретичні положення щодо виокремлення адміністративно-процедурних відносин з меж правового регулювання адміністративно-процесуального права.

З'ясовано, що внутрішня структура адміністративної процедури реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони передбачає наявність певної кількості стадій. Стадіями таких процедур визначено конкретну поетапну реалізацію дій, що забезпечує досягнення мети її здійснення.

Визначено принципи на яких базуються адміністративні процедури реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Уточнено, що принципи та правила здійснення адміністративної процедури прямо впливають на ефективність реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Звернено увагу на принципи верховенства права та принцип належного управління й інші пов'язані з ними принципи адміністративного права ЄС. Стверджується, що вони мають враховуватись вітчизняними державними органами влади при здійсненні адміністративних процедур.

Узагальнено, що правила адміністративних процедур мають бути розроблені таким чином, щоб однаково максимізувати подвійні цілі адміністративного права: забезпечити, щоб відповідні документи сприяли ефективному виконанню державних обов'язків і водночас захищали права осіб.

У підрозділі 4.2 *«Дозвільні процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони»* розкрито особливості порядку здійснення правоохоронними органами дозвільної діяльності у цій сфері.

Визначено, що реалізація державної політики у сфері національної безпеки і оборони знаходить свій прояв у дозвільних процедурах через надання дозвільних повноважень правоохоронним органам, які, використовуючи засоби державного впливу, забезпечують захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз шляхом: проведення погоджувальних процедур, надання дозволів, стандартизації, сертифікації.

Уточнено, що значну частину дозвільної діяльності правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і

оборони займає видача відповідних дозволів та погоджень, як приклад: 1) Служба безпеки України через систему погоджувальних дій реалізує державну політику у сфері національної безпеки, здійснюючи контроль та профілактику правопорушень, що посягають на громадську безпеку (незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів) та економічну безпеку (приватизація державного майна); 2) Національна поліція через дозвільні процедури регулює питання контролю обігу вогнепальної зброї та боєприпасів до неї шляхом видання дозволу на придбання, перевезення, зберігання, носіння такого виду зброї та боєприпасів до неї (однак це стосується чітко визначеного суб'єктного складу, тобто осіб, які мають особливі службові повноваження). Національна поліція наділена повноваженнями з видачі дозволів в досліджуваній сфері й щодо кола інших питань, зокрема підривних робіт, на право керування транспортними засобами тощо; 3) Державна прикордонна служба України надає дозвіл (відмовляє у наданні такого) на перетинання державного кордону України. Служба безпеки України також наділена дозвільними повноваженнями у частині прийняття рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства. При цьому пандемія COVID-19 внесла значні зміни у процедури перетинання кордонів, а також створила нові (наприклад, перебування на самоізоляції та обсервації), в реалізації яких правоохоронні органи відіграють важливу роль. Також значні зміни у правила перетинання державного кордону України внесло військове вторгнення російської федерації та окупація нею частини території України. Для кращої взаємодії і вирішення різних питань із перетинання лінії зіткнення створений Координаційний центр в який увійшли ряд правоохоронних органів наділених дозвільними повноваженнями, зокрема: Служба безпеки України, Національна поліція України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України. Центром надаються одноразові та довготривалі дозволи для фізичних та юридичних осіб, а також транспортних засобів; 4) за допомогою значної кількості дозвільних процедур реалізується державна політика у сфері інформаційної безпеки, де основним суб'єктом реалізації такої політики виступає Служба безпеки України, видаючи документи дозвільного характеру (наприклад, атестати відповідності, експертні висновки). Служба безпеки України також надає дозволи на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею й встановлює категорії режиму секретності.

Окремо зазначається, що правоохоронні органи та їх структурні підрозділи є суб'єктами військової стандартизації, тобто мають повноваження щодо її організації та здійснення, а Державний центр сертифікації засобів охоронного призначення, як структурний підрозділ Національної поліції України, здійснює оцінку відповідності засобів охоронного призначення.

Підрозділ 4.3 «Контрольно-наглядові процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» висвітлює аспекти контрольних та наглядових повноважень правоохоронних органів щодо означеного напрямку діяльності в процедурному дискурсі.

Контрольно-наглядова процедура діяльності правоохоронних органів при

реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначена як встановлений порядок здійснення контрольної-наглядової діяльності в цій сфері. Уточнено, що контрольна-наглядова діяльність правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони – це передбачене адміністративно-процедурними нормами здійснення перевірок, періодичного спостереження і встановлення відповідності додержання підконтрольними їм суб'єктами встановлених правил з метою своєчасного реагування на загрози національним інтересам, попередження їхнього виникнення та оперативної ліквідації негативних наслідків. Зазначена діяльність має як управлінський характер, так і безпосередньо правоохоронний.

Виявлено, що контрольна-наглядові процедури тісно пов'язані із дозвільною системою, що є логічним. Адже, якщо є порядок надання дозволів, тоді є і порядок контролю і нагляду за дотриманням відповідного режиму. Уточнено, що ініціатором контрольної-наглядової процедури завжди виступає суб'єкт владних повноважень.

Уточнено, що найбільшу частину контрольних-наглядових процедур, що проводяться правоохоронними органами складають процедури, метою яких є захист державного кордону, порядок в'їзду в Україну та виїзду за кордон, перебування на її території іноземців та осіб без громадянства, прикордонного режиму і митних правил. Цей напрямок контрольних-наглядових процедур, які здійснюються силами і підрозділами Служби безпеки України, Національної поліції, Державної прикордонної служби України та прокуратури спрямований на регулювання та контролювання міграційних процесів.

Проаналізовано процедури, які спрямовані на забезпечення режиму воєнного та надзвичайного стану в разі їх оголошення, а також ліквідації наслідків стихійного лиха, значних аварій, катастроф, епідемій, епізоотій та інших надзвичайних ситуацій; розкрито особливості контрольних-наглядових процедур у сфері додержання порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв, що містять державну таємницю, службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідальної діяльності, у сфері оборони країни.

Розділ 5 «Перспективи побудови нової моделі правоохоронних органів як суб'єктів реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» складається з двох підрозділів, у яких розкрито основні концепційні ідеї, які мають стати основою для розробки та впровадження новітньої моделі функціональності правоохоронних органів в механізмі забезпечення національної безпеки України.

Підрозділ 5.1 «Міжнародний і зарубіжний досвід участі правоохоронних органів в забезпеченні національної безпеки і оборони та можливість його адаптації до правової системи України» присвячено аналізу організаційного та правового забезпечення означеної діяльності з дискурсу законодавства зарубіжних держав (Латвія, Швеція, Велика Британія, Австралія, США), а також європейського механізму забезпечення безпеки з акцентуацією на можливості виокремлення низки позитивних аспектів, слухних до запозичення Україною.

Виявлено, що усе більше країн світу формують комплексну (загальну) безпеку і оборону, яка складається з елементів цивільної та військової безпеки, що направлена на стійкість і опір. Уточнюється, що напад російської федерації на Україну у 2014 році та повномасштабна війна у 2022 році є однією з причин перегляду національних програм щодо безпеки і оборони різних європейських країн. При цьому забезпечення сфери національної безпеки і оборони наразі акцентується на посиленні спроможностей правоохоронних органів виконувати як свої загальні завдання, так і специфічні з активним використанням технологій спостереження.

З'ясовано, що високотехнологічні аерокосмічні технології для ведення спостереження правоохоронними органами вимагають державної підтримки, фінансування інноваційних проєктів та нормативного врегулювання загалом. Як приклад, виявлено, що потужна промисловість у сфері оборони та безпеки Великобританії допомагає збройним силам та службам безпеки розгортати контингент по всьому світу. Вона також гарантує, що їхні правоохоронні органи залишаються одними з найкраще підготовлених і найкраще оснащених.

Визначено, що співпраця та забезпечення синергії у сфері національної безпеки і оборони стали основним трендом сучасності. Державні органи різних країн стали активно залучати приватні структури у спільні проєкти з метою надання допомоги правоохоронним органам у забезпеченні національної безпеки і оборони. Тому логічно, що створення нової концепції національної безпеки і оборони розуміється як завдання суспільства в цілому, в якому беруть участь усі соціальні суб'єкти. Тобто для її створення необхідно залучати різних учасників: 1) представників державної влади із правоохоронними (наприклад, поліція, розвідувальні служби (розвідка в країні та за кордоном), оборонними функціями (зокрема збройні сили) та без таких (пожежна охорона, служби екстреної допомоги, цивільний захист тощо); 2) недержавних учасників безпеки (приватні організації допомоги, оператори критичної інфраструктури, постачальники приватних послуг охорони) та, нарешті, але не в останню чергу, 3) самих громадян (наприклад, як частина спонтанної допомоги під час катастроф). Наприклад, уряд Австралії широко використовує у сфері національної безпеки і оборони недержавних учасників, які тісно взаємодіють із правоохоронними органами. Зокрема низка незалежних учасників надають аналітичну підтримку через наукову та освітню діяльність.

Акцентується, що майже всі країни світу зацікавлені у стабільній та ефективній співпраці з різними партнерами з огляду на природу організованої злочинності без кордонів. Це надає стратегічній правоохоронній діяльності у сфері національної безпеки і оборони сильний міжнародний вимір. Оскільки це питання є актуальним для України, проаналізовано статус Національного центрального бюро Інтерполу у кореляції з подібними функціями зарубіжних уповноважених суб'єктів.

У підрозділі 5.2 «Тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» розкрито основні напрями та способи оптимізації вітчизняного правового поля

в контексті забезпечення функціональності правоохоронних органів в механізмі забезпечення національної безпеки України.

Уточнюється, що важливим є розрізнення «стратегічних» напрямків діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони та «функціональних». Визначено, що діяльність правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони з позиції стратегічного дискурсу вимагає наявності стратегічних програм їхньої діяльності, які визначатимуть: 1) місію та бачення правоохоронного органу в механізмі забезпечення національної безпеки України; 2) поточний стан справ у цьому напрямку (правові можливості, реальне виконання поставлених завдань, можливі шляхи покращення діяльності тощо); 3) стратегічні цілі та пріоритети розвитку, що надалі мають бути конкретизовані конкретними завданнями та заходами впровадження; 4) строки виконання запланованих дій, а також уповноваженого суб'єкта, що буде відстежувати прогрес та контролювати етапи реалізації необхідних заходів; 5) механізм оцінки ефективності реалізації стратегічного плану та процедуру його перегляду у разі виявлення прорахунків під час планування його основних положень чи неможливості їхньої реалізації з об'єктивних причин.

Для прогнозного супроводження діяльності Ради національної безпеки і оборони України щодо забезпечення розвитку правоохоронної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, а також надання можливості правоохоронним органам як централізованій єдності мати політичну суб'єктність запропоновано утворити Центр координації та взаємодії правоохоронної діяльності Ради національної безпеки і оборони України. Визначено правову основу, завдання, права, структуру та склад запропонованого до створення суб'єктного утворення. Наприклад визначено, що основними завданнями Центру мають бути: 1) забезпечення аналітичного та прогнозного супроводження діяльності Ради національної безпеки і оборони України щодо здійснення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів з питань національної безпеки; 2) вивчення, аналіз, комплексна оцінка і прогнозування результативності діяльності правоохоронних органів у всіх секторах безпеки, видання відповідних інформаційно-аналітичних документів, експертних висновків та рекомендацій; 3) підготовка для розгляду Радою національної безпеки і оборони України пропозицій стосовно: а) Комплексного стратегічного плану діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони; б) Комплексного стратегічного плану реформування діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони; с) інформаційного супроводження діяльності правоохоронних органів з питань національної безпеки; 4) розгляд проектів рішень (планів) правоохоронних органів щодо стратегічного планування їхньої діяльності у сфері національної безпеки і оборони; 5) моніторинг стану виконання визначених Президентом України та Радою національної безпеки і оборони України завдань з питань національної безпеки правоохоронними органами.

У межах точкового вирішення ключових проблем ефективності механізму нормативного забезпечення діяльності правоохоронних органів під час

виконання їхніх функціональних обов'язків у сфері національної безпеки і оборони запропоновано адаптувати попередньо визначений міжнародний та зарубіжний досвід участі правоохоронних органів в забезпеченні національної безпеки і оборони, а також вирішити загальнофункціональні проблеми чинного законодавства у сфері забезпечення національної безпеки і оборони загалом й щодо діяльності правоохоронних органів – зокрема.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукової проблеми теоретико-правових і практико-реалізаційних засад, особливостей та проблем функціонування правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. В результаті дисертаційного дослідження сформовано низку висновків і рекомендацій, основні з них такі:

1. Доведено, що на даний час нормами чинного законодавства не визначено перелік правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Віднесення до такої групи конкретних суб'єктів ускладнюється й внаслідок відсутності законодавчо визначеного поняття і самих правоохоронних органів, а також існуванням значного переліку державних органів, які можуть вважатися такими. Окрім того, у запропонованому варіанті розгляду завдань, повноважень та функцій правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки будь-які наукові розробки є відсутніми, адже аналіз робіт вітчизняних науковців дає змогу констатувати, що достатньо вивченими є лише окремі напрямки у сфері забезпечення національної безпеки і оборони (наприклад, адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки і оборони України та її види; окремі складові національної безпеки та спеціалізовані питання у її межах; діяльність конкретних правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення національної безпеки і оборони тощо).

2. У ході аналізу наукової думки щодо категорій «статус», «правовий статус», «адміністративно-правовий статус» та у поєднанні їх зі словосполученнями «правоохоронні органи», «суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» визначено за необхідне під час розкриття змісту і сутності концепту «адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» відступити від традиційного їхнього трактування та спробувати розглянути їх у контексті нових вимог і завдань, які стоять перед правоохоронними органами за нинішніх безпекових умов. У результаті визначено, що адміністративно-правовий статус це не тільки про їхнє місце і роль в колі адміністративних взаємозв'язків у межах механізму розробки, впровадження та реалізації відповідної державної політики, а й про різноманітні аспекти їхньої роботи та відомчі, міжвідомчі й індивідуальні взаємодії з іншими суб'єктами державної влади та суспільством, які утворюють

складну мережу взаємозв'язків в ряді інших аспектів суспільного життя, не обмежуючись виключно безпековим середовищем, однак безпосередньо пов'язаними із охороною та захистом національних інтересів України.

3. Запропоновано принципи, завдання та функції діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони розглядати через призму правових та організаційних засад їхньої діяльності загалом. Задля цього проаналізовано низку актів регламентаційного характеру, що дозволило узагальнити про наявність двоскладового аспекту піднятого питання. Зокрема існує група загальних принципів, завдань та функцій діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони (наприклад, принцип всебічної безпеки, пріоритету мирного вирішення спорів, взаєморозуміння, співпраці і діалогу; завдання – безперервний моніторинг безпекового середовища, вчасне реагування на ризики і загрози, належна взаємодія і координація; функції – аналітична, прогностична, нормотворча, контрольна) та окремо група таких, що стосуються виключно її формування (наприклад, принцип верховенства права, законності, прозорості; завдання – сформувати ефективну та практично дієву систему захисних механізмів щодо схоронності фундаментальних національних інтересів України; функції – координаційна, моніторингова, комунікаційна, контрольна) або реалізації (наприклад, принцип самостійності в аспекті прийняття відомчих рішень, колегіальності щодо вирішення спільних задач забезпечення національної безпеки, пріоритету прав та свобод людини і громадянина; завдання – виконання законодавчо визначених повноважень, які об'єктивують як самостійне вирішення окремих питань забезпечення національної безпеки, так і процес взаємодії між зацікавленими суб'єктами задля досягнення спільних цілей; функції – запобігання, вчасне виявлення, розкриття злочинів, а також вжиття заходів найбільш повної ліквідації наслідків протиправних посягань на визначену сферу суспільних відносин). Це обумовлюється тим, що не всі досліджувані суб'єкти уповноважені на формування означеної політики, а здебільшого є її реалізаторами.

4. Визначено, що конкретна правова база окремо взятої країни, яка регулює діяльність правоохоронних органів, за змістом та колом врегульованих питань може суттєво різнитися від інших. Зокрема у демократичних суспільствах вона створена для досягнення балансу між повноваженнями правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони та захистом прав і свобод особи. З'ясовано, що правові засади функціонування правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначено в: 1) Конституції України, яка встановлює основні принципи та структуру правоохоронних органів, визначає ролі та обов'язки цих органів і гарантує громадянам певні права та свободи в контексті правоохоронної діяльності; 2) законах, які встановлюють правила та процедури діяльності правоохоронних органів; 3) міжнародних та європейських угодах та договорах, які встановлюють деякі аспекти діяльності правоохоронних органів, регулюючи питання боротьби з

транснаціональною злочинністю, захисту прав людини, практичного прояву заходів викорінення корупції тощо; 4) підзаконних актах, які створюються різними органами державної влади (наприклад, Кабінетом Міністрів України, міністерствами, що можуть включати директиви щодо забезпечення національної безпеки, громадської безпеки та пріоритетів правоохоронної діяльності), а також самими правоохоронними органами, якими визначаються детальні правила та процедури їх діяльності (наприклад, такі акти можуть включати правила внутрішнього розпорядку, кодекси поведінки та вказівки щодо проведення розслідувань у разі вчинення їх працівниками проступків); 5) судовій практиці, адже судові рішення, окремі ухвали та тлумачення можуть чинити безпосередній вплив на процедуру реалізації правоохоронної діяльності (правоохоронні органи часто зобов'язані виконувати судові рішення, у тому числі ордери на обшук, ордери на арешт та інші правові вказівки і дозволи, видані судовими органами).

5. Розкрито діалектичну єдність категорій «компетенція» і «повноваження» у межах контексту «правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони». З'ясовано, що загалом дискусії щодо означених категорій в юридичній науці мають здебільшого полемічний характер. Поставити крапку у цьому питанні допоможе легальне визначення їхніх дефініцій у контексті органів державної влади. Визначено, що співвідношення між цими категоріями є умовно співпропорційне. Уточнено, що повноваження правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони, як правова категорія, має такі ознаки: 1) це сукупність (система) прав, обов'язків та юридичної відповідальності; 2) яка є легітимною (визначена в нормативно-правових актах). Акцентується, що повноваження реалізуються через діяльність для виконання завдань і функцій окреслених компетенцією зазначених органів.

6. Виявлено, що за загальним правилом правоохоронні органи є учасниками нормотворчої діяльності при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони (наприклад, працівники Національної поліції, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Державної міграційної служби України через Міністра внутрішніх справ України, подають свої пропозиції щодо реформування законодавства у сфері національної безпеки і оборони, беруть участь в обговоренні законопроектів, які стосуються їхньої діяльності у зазначеній сфері). Доведено, що окремі з таких можуть також вбачатись суб'єктами нормотворчої діяльності при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони, що забезпечено їхньою можливістю мати право голосу у процесі стратегічного планування та прийняття тактичних рішень під час вирішення питань забезпечення національної безпеки (наприклад, Генеральний прокурор та Голова Служби безпеки України за посадою нині входять до складу Ради національної безпеки і оборони України). Визначено, що такі правоохоронні органи як Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань та Бюро економічної безпеки України лиш з науково-доктринального дискурсу можуть

вбачатись учасниками нормотворчої діяльності при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони, адже чинним законодавством лиш у взаємодії з представниками сектору безпеки і оборони реалізація ними окремих процедур нормотворчої діяльності може вбачатись такою, що має безпосередній вплив на процес формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони.

7. Визначено, що повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення економічної, воєнної, та інформаційної безпеки України мають як спільні аспекти, так і цілком закономірні відмінності. Зокрема у сфері економічної безпеки повноваження правоохоронних органів здебільшого орієнтовані на підтримання рівня економічної стабільності держави; у сфері воєнної безпеки – громадського правопорядку, захисту цивільного населення за умов наявності збройних конфліктів; у сфері інформаційної безпеки – протидії кібератакам, поширенню дезінформації, посиленню кіберстійкості критичної інфраструктури та інформаційної обізнаності громадян про цифрову гігієну. Об'єднуючим фактором слугує необхідність забезпечення їхньої збалансованості у кореляції необхідності забезпечення публічного блага з аспектами індивідуальних обмежень.

8. Узагальнено, що аналіз сутності та видів форм діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони дозволяє стверджувати, що піднята проблематика розкривається суто суб'єктивним поглядом науковця. Оскільки це питання не має законодавчо обґрунтованого вирішення, а наукова доктрина не має усталеного погляду на її специфіку, – доцільним є твердження, що всі правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони повсякденно реалізуючи свої повноваження застосовують ту форму діяльності, яка задовольняє потреби цільового спрямування та відповідає сьогочасним викликам безпекової та оборонної сфер.

9. У зв'язку з тим, що проблематика визначення системи методів діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони є досить дискусійною та такою, що наразі немає єдино визначеного розуміння елементного складу, узагальнено, що система означених методів може включати три різновиди заходів впливу, зокрема це: ті, що зобов'язують вчинити певну дію (як громадян, так і службових та посадових осіб); ті, що уповноважують на реалізацію конкретної дії (як громадян, так і службових та посадових осіб); ті, що забороняють реалізовувати певну діяльність (як громадян, так і службових та посадових осіб). Окремо існують методи, які стимулюють до дії, а також створюють умови для її втілення. Найбільш вдалою визнано класифікацію методів діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони, що передбачає дві групи – ті, що стосуються формування державної політики (пізнавально-програмуючі методи, такі як аналіз ситуації, кореляційний аналіз, організаційне проектування, опитування, анкетування,

планування тощо) та ті, що стосуються її реалізації (організаційно-регулюючі методи, зокрема універсальні, адміністративні, економічні, соціально-психологічні).

10. Доведено, що інструментальна складова формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони правоохоронними органами не включає в себе гарантії здійснення такої діяльності. Однак, слід враховувати, що форми та методи діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони без гарантій не мають ніякої цінності, адже з одного боку, принцип гарантованості передбачає як чітку фіксацію повноважень досліджуваних суб'єктів, так і належну їхню реалізацію, підкріплену мірами відповідальності за неналежність, а з іншого – забезпечує можливість загалом їхнього втілення на благо суспільства та держави. Запропоновано гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони розглядати у двох аспектах. Перший аспект стосується створення державою умов для належної і ефективної діяльності правоохоронних органів щодо виконання ними правоохоронної функції у цій сфері (організаційні гарантії), а другий полягає у створенні умов при яких правоохоронні органи суворо дотримуються законів і підзаконних актів та не порушують права і свободи людини і громадянина (функціональні гарантії).

11. Здійснено класифікацію адміністративних процедур реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони на підставі аналізу чинного безпекового законодавства. Виокремлено такі види адміністративних процедур: 1) адміністративні процедури в залежності від сфер діяльності органів державної влади та сил безпеки і оборони: процедури реалізації державної політики у сфері національної безпеки та процедури реалізації державної політики у сфері оборони; 2) адміністративні процедури в залежності від сфери реалізації діяльності органів державної влади та сил безпеки і оборони: внутрішні адміністративні процедури (ті, що визначають правила організації конкретного державного органу: структуру, кадрові питання, форми і методи діяльності) та зовнішні (правила взаємодії, як між силами безпеки і оборони, так і взаємодію останніх із громадськістю та іншими органами державної влади); 3) адміністративні процедури в залежності від видів загроз спрямовуються на забезпечення: воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо; 4) адміністративні процедури за функціональною визначеністю: публічно-сервісні (дозвільні, реєстраційні, ліцензійні, акредитаційні, погоджувальні тощо); контрольно-наглядові; моніторингові; інформаційно-аналітичні, координаційні тощо.

12. Доведено, що дозвільні процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони більшою мірою мають заявний характер та чітко визначені в нормативно-правових актах. З'ясовано, що дозвільними повноваженнями наділені не всі представники правоохоронних органів, а лише ті, в яких ці повноваження визначені як

функціональні (наприклад, Державна прикордонна служба України, Служба безпеки України, Національна поліція тощо). Узагальнюється, що підсумкові рішення, якими підтверджуються здійснені дозвільні процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони є такими: адміністративні акти погоджувального характеру (Служба безпеки України), дозвіл на діяльність із предметами вилученими із цивільного обігу (Національна поліція, Служба безпеки України), дозвіл на перетинання кордону чи перебування на певній території (Державна прикордонна служба України, Служба безпеки України, Національна поліція), дозвіл на роботу із певною категорією інформації (Служба безпеки України), стандарт у сфері оборони держави-члена НАТО (правоохоронні органи загалом), сертифікат відповідності (Державний центр сертифікації засобів охоронного призначення).

13. Доведено, що контрольно-наглядові процедури правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони мають свою особливість у порівнянні з іншими органами державної влади, які мають повноваження щодо здійснення контрольно-наглядових процедур. Це стосується подвійної природи контрольно-наглядової діяльності саме правоохоронних органів, яка складається з одного боку з управлінської діяльності, а з іншого – юрисдикційної, яка має правоохоронний характер. Зазначені процедури передбачають реалізацію не тільки контрольно-наглядових заходів, а й вчинення дій щодо попередження виникнення загроз національним інтересам та цінностям України. Стверджується, що розгляд проблематики відносно юридичної природи адміністративних процедур за участю правоохоронних органів щодо реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони переконливо свідчить про те, що неухильне дотримання положень Закону України «Про адміністративну процедуру» є нагальною необхідністю.

14. Узагальнено, що міжнародний та зарубіжний досвід участі правоохоронних органів в забезпеченні національної безпеки і оборони переконливо свідчить про наявність низки позитивних аспектів, адаптація яких до правової системи України мала б беззаперечний потенціал для покращення ефективності та роботи правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони. Запропоновано зосередитись на: налагодженні партнерських відносин як між вітчизняними учасниками забезпечення національної безпеки і оборони, так і міжнародними партнерами; розширенні доступу до передових технологій, активному залученні їх до процесу реалізації правоохоронними органами функціональної та стратегічної діяльності; розвитку інноваційності здійснення правоохоронної діяльності у сфері національної безпеки і оборони. Для реалізації означеного визначено низку оптимізаційних пропозицій.

15. Визначено, що правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони повинні мати належне організаційно-правове поле для здійснення своєї діяльності. Це передбачає два окремих важливих напрями оптимізації нинішнього процесу адміністративно-правового регулювання їхньої діяльності (інституційний та

нормативний), що сукупно об'єктивується необхідністю перегляду наукового та нормативного дискурсів щодо місця і ролі правоохоронних органів в механізмі забезпечення національної безпеки України. Запропоновано авторські варіації способів реалізації означеного з акцентуацією на необхідності підвищення кваліфікації кадрів та забезпечення їх сучасними засобами для виконання завдань у сфері національної безпеки і оборони, удосконалення низки аспектів процедурного характеру, що потребують як перегляду положень нині чинних законодавчих актів, так і створення нового нормативного середовища.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

Монографії:

1. Макарчук В. В. Право особи на безпеку: поняття, ознаки, обмеження. *Концептуальні засади механізму захисту прав людини: український та міжнародний контекст*: кол. монографія. Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 201–242.

Статті в періодичних наукових фахових виданнях України:

2. Макарчук В. В. Поняття правового статусу правоохоронних органів. *Правові горизонти*. 2020. № 23 (36). С. 90–94.

3. Макарчук В. В. Сутність наукової розробленості проблеми щодо визначення поняття правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 242–245. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-9/58>

4. Макарчук В. В. Характеристика правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 21–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-1/3>

5. Макарчук В. В. Правові аспекти впливу освітньої міграції на національну безпеку України. *Правові горизонти*. 2021. № 26(39). С. 125–129.

6. Макарчук В. В. Генеза поняття «національна безпека» в адміністративному праві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 4/1. С. 5–8.

7. Макарчук В. В. Правові підстави функціонування правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 4. С. 130–135.

8. Макарчук В. В. Адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Правовий часопис Донбасу*. 2021. № 2(75). С. 35–44.

9. Макарчук В. В. Повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 324–326. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/71>

10. Макаrchuk V. V. Повноваження правоохоронних органів при реалізації державної політики щодо забезпечення економічної безпеки. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 68–73.

11. Макаrchuk V. V. Сутність та види форм діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер.: Право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 4. С. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-4-01-03>

12. Макаrchuk V. V. Контрольно-наглядова діяльність правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Держава та регіони. Сер.: Право*. 2022. № 4(78). С. 48–53.

13. Макаrchuk V. V. Теоретико-правове розуміння компетенції та повноважень правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Соціологія права*. 2022. Вип. 3–4(42–43). С. 51–54.

14. Макаrchuk V. V. Поняття контрольно-наглядових процедур правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 463–465. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/112>

15. Макаrchuk V. V. Дозвільні процедури Національної поліції України під час реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 2(4). С. 87–91.

16. Макаrchuk V. V. Види повноважень правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 2. С. 92–97.

17. Макаrchuk V. V. Нормотворча діяльність правоохоронних органів при формуванні державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 3. С. 119–124.

18. Макаrchuk V. V. Реформування системи правоохоронних органів України у сфері забезпечення національної безпеки та оборони в контексті євроінтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 2. С. 219–223.

19. Макаrchuk V. V. Гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони. *Держава та регіони. Сер. Право*. 2022. № 2(76). С. 29–33.

20. Makarchuk V. Theoretical and legal interpretation of the competence and full powers of law enforcement bodies as public policy makers in the field of national security and defence. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. № 7. P. 68–72.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

21. **V. Makarchuk**, O. Nikitenko, O. Dotsenko, O. Kopan, S. Kitsul. Tasks and powers of the National police of Ukraine in ensuring information security of the state. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10. Issue 37. P. 86–92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/112> (*Web of Science*).

22. **V. Makarchuk**, O. Nikitenko, O. Illiashenko, M. Kalatur, I. Motyl. The Role of the National Police of Ukraine in Ensuring Economic Security of the State. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2021. Vol. 24. Issue 2. P. 1–9. URL: <https://www.abacademies.org/articles/The-role-of-the-national-police-of-Ukraine-1544-0044-24-1-608.pdf> (*Scopus*).

23. I. Nakonechna, A. Blahodarnyi, L. Servatiuk, **V. Makarchuk**, V. Kobko. Framework of national security actors of Ukraine in the context of European integration. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11. Issue 60. P. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.5> (*Web of Science*).

24. I. Nakonechna, A. Blahodarnyi, L. Servatiuk, G. Denysenko, **V. Makarchuk**. Structure of the administrative and legal mechanism for ensuring national security of Ukraine in the context of European integration. *Cuestiones politicas*. 2023. Vol 41. Issue 77. P. 116–125. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4177.08> (*Web of Science*).

25. V. Povydish, **V. Makarchuk**, I. Nakonechna, N. Tsybulnyk, Y. Kobko. Administrative coercion as the method for providing state defense order. *Cuestiones politicas*. 2023. Vol 41. Issue 78. P. 579–592. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4178.40> (*Web of Science*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

26. Макарчук В. В. Деякі особливості використання міжнародного досвіду щодо системного забезпечення внутрішньої безпеки держави. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 18–19 берез. 2021 р.)*. Рівне: МЕРУ, 2021. С. 111–113.

27. Макарчук В. В. Деякі правові аспекти забезпечення законності у сфері національної безпеки правоохоронними органами. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти (Рівне, 13–14 трав. 2021 р.)*. Рівне: НУВГП, 2021. С. 376–379.

28. Макарчук В. В. Поняття адміністративно-правового статусу правоохоронних органів, які впливають на формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення національної безпеки і оборони держави. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 20–21 трав. 2021 р.)*. Суми, 2021. С. 323–327.

29. Макарчук В.В. Поняття нормотворчої діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування державної політики у сфері Національної безпеки і оборони. *Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.

(Київ, 22–23 верес. 2021 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 22–24.

30. Макарчук В. В. Державне бюро розслідувань правоохоронний орган із забезпечення державної політики у сфері національної безпеки і оборони держави. *Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Інноваційні психолого-педагогічні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Біла Церква, 21 жовт. 2021 р.). Біла Церква: БНАУ, 2021. С. 58–61.

31. Макарчук В.В. Співвідношення компетенції та повноважень правоохоронних органів як суб'єктів формування державної політики у сфері Національної безпеки і оборони. *Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 січ. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 33–35.

32. Макарчук В. В. Громадянин України як основний суб'єкт недержавної системи забезпечення національної безпеки та оборони. *Сучасні наукові дослідження: досягнення, інновації та перспективи розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Куновіце, 17-18 лют. 2022 р.). Куновіце, Чеська Республіка, 2022. С. 70–74.

33. Макарчук В. В. Діяльність Бюро економічної безпеки України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Біла Церква, 14 квіт. 2022 р.). Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 53–55.

34. Макарчук В. В. Співвідношення компетенції та повноважень правоохоронних органів як суб'єктів формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина*: матеріали щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Івано-Франківськ, 16 трав. 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 30–32.

35. Макарчук В. В. Класифікація адміністративних процедур при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Освіта та наука в умовах війни: конституційно-правові стандарти та сучасні українські реалії*: матеріали міжнар. круглого столу (Ужгород, 22 верес. 2022 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. С. 98–103.

36. Макарчук В. В. Кібербезпека як складова економічної безпеки України. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 30 верес. 2022 р.). Кривий Ріг: ДонДУВС, 2022. С. 229–232.

37. Макарчук В. В. Адміністративні процедури реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони. *Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Біла Церква, 20 жовт. 2022 р.). Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 51–52.

38. Макарчук В. В. Повноваження Національної поліції України у сфері забезпечення екологічної безпеки: адміністративно-правовий аспект.

Євроінтеграція екологічної політики України: матеріали Четвертої Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 жовт. 2022 р.). Одеса: ОДЕКУ, 2022. С. 347–349.

39. Макарчук В. В. Фінансові гарантії діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері економічної безпеки. *Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Ірпінь, 26 жовт. 2022 р.).* Ірпінь: ДПУ, 2022. С. 262–265.

40. Макарчук В.В. Захист прав, свобод та законних інтересів як мета адміністративної процедури у сфері національної безпеки і оборони. *Права людини в період збройних конфліктів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 листопада 2022 р.).* Одеса: НУ «ОЮА», 2022. С. 69–73.

41. Макарчук В. В. Реалізація Стратегії національної безпеки України стосовно права особи на безпеку. *Основні права людини і громадянина в умовах глобалізації: матеріали Всеукр. круглого столу (Київ, 23 листоп. 2022 р.).* Київ, 2022. С. 56–60.

42. Макарчук В. В. Боротьба з корупцією як спеціальна функція правоохоронних органів у сфері національної безпеки і оборони в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. *Реалізація державної антикорупційної політики у національному та міжнародному вимірі: матеріали Всеукр. круглого столу, присвячені до міжнародного дня боротьби з корупцією (Біла Церква, 9 грудня 2022 р.).* Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 42–44.

43. Макарчук В. В. Досвід зарубіжних країн стосовно системи підготовки та перепідготовки фахівців для забезпечення національної безпеки України. *Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Біла Церква, 23–24 берез. 2023 р.).* Біла Церква: БНАУ, 2023. С. 112–113.

44. Макарчук В. В. Удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах війни: матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Біла Церква, 13–14 квіт. 2023 р.).* Біла Церква: БНАУ, 2023. С. 64–66.

45. Макарчук В.В. Адміністративний примус як метод правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Глобалізація українського законодавства як результат війни Російської Федерації проти України: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 квіт. 2023 р.).* Київ: ДУІТ, 2023. С. 113–116.

46. Макарчук В. В. Адміністративно-правові аспекти впровадження гендерної рівності у сфері національної безпеки і оборони України. *Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15 черв. 2023 р.).* Одеса: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 245–249.